

STORTINGET

Innst. 46 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:117 S (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Karin Andersen, Solfrid Lerbrekk, Camilla Sørensen Eidsvold, Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski og Katrine Boel Gregussen om sterkere rettigheter og trygghet for familier med store omsorgsbehov og familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.
2. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som gir alle foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, rett til tett oppfølging og veiledning. Foreldre som får barn med sykdom, skade eller annen medfødt tilstand som krever oppfølging, må ha lovfestet rett til opplæring og oppfølging før fødsel.
3. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som sikrer at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne, har rett til rask og effektiv økonomisk støtte for å kunne tilpasse boligen til deres nye livssituasjon.
4. Stortinget ber regjeringen kartlegge samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten, og fremme de nødvendige forslag for å sørge for rutiner som sikrer et samarbeid med foreldre med spesielle omsorgsbehov før eller rett etter fødsel.
5. Stortinget ber regjeringen sikre foreldre rett, og kommunene plikt, til å stille opp med en fast kontaktperson/koordinator så tidlig som overhodet mulig, som skal bidra med veiledning i systemet, eventuelle søknader og praktisk og menneskelig støtte.
6. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at familier som trenger bistand, skal slippe vanskelige søknadsprosesser, og at de i stedet skal bli invitert inn i samvalgsprosesser basert på at myndighetene har tillit til at foreldrene kjenner familiens situasjon best.
7. Stortinget ber regjeringen undersøke om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlig behov og familienes ønsker legges til grunn. Stortinget ber også regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at en mye mer helhetlig forståelse legges til grunn.
8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utredning med funksjonskartlegging og eventuell diagnostisering må være tilgjengelig uten lang ventetid.
9. Stortinget ber regjeringen sikre kompetanseutvikling slik at barnehagene har grunnleggende kompetanse på funksjonsvariasjon.
10. Stortinget ber regjeringen sikre at skolene har tverrfaglig kompetanse, for å sørge for mer helhetlig oppfølging av elevene.
11. Stortinget ber regjeringen iverksette Veikart. Universelt utformet nærscole 2030, sånn at alle skoler er åpne for alle elevene.

12. Stortinget ber regjeringen samle kunnskap og bygge opp et helhetlig tilbud for søsken i familier der et barn eksempelvis har alvorlige funksjonsnedsettelse.
13. Stortinget ber regjeringen sikre at foreldre skal kunne få veiledningen de trenger hjemme av ambulante tjenester, i stedet for å måtte møte på et kontor.
14. Stortinget ber regjeringen kartlegge situasjonen for avlastningsordninger for foreldrene, og legge frem forslag som tydeliggjør at fleksible og trygge avlastningsordninger er en grunnleggende del av familienes rettigheter, som kommunene må sikre at opprettholdes, også i tider som denne med koronapandemi.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 28. mai 2020 om statsrådens vurdering av forslagene. Statsrådets svarbrev av 25. juni 2020 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å sende inn skriftlige innspill til saken.

Følgende sendte skriftlig innspill:

- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO).
- Fellesorganisasjonen (FO).

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 117 S (2019–2020) fra representanter fra Sosialistisk Venstreparti om sterkere rettigheter og trygghet for familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse, der forslagsstillerne ber Stortinget anmode regjeringen til å fremme 14 forslag til tiltak knyttet til familier med store omsorgsbehov.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i viktigheten av at regelverket sikrer at familier med behov for sammensatte tjenester knyttet til barn, får nødvendig informasjon, oppfølging og samordning. Tjenestene skal tilrettelegges for et samfunn med plass til alle. Det er derfor viktig å ivareta de som har behov for bistand og

oppfølging knyttet til omsorgsrollen. Komiteen ser også at regelverket bør sikre familiene den nødvendige tryggheten for at de får den kvalifiserte hjelpen de har krav på. Videre er det viktig med dialog og samarbeid mellom tjenestemottaker og tjenesteyter. Komiteen støtter intensjonen om brukertilpassede tjenester for familier med store omsorgsbehov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, gjør oppmerksom på at retten til en koordinator (forslag nr. 5) allerede er rettighetsfestet i helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2.

Flertallet viser til svarbrev fra statsråden av 25. juni 2020. Her påpekes det at den varslede likeverdsreformen blant annet har til formål å gjøre livet og hverdagen enklere for barnefamilier med behov for sammensatte tjenester. Reformen er basert på 26 tiltak fra Granavolden-plattformen, og flere av dem er under utredning. Dette gjelder blant annet forslaget om familievikar (forslag nr. 1), oppfølging og veiledning etter tidlig fosterdiagnostikk (forslag nr. 2), koordinering og samhandlingstiltak (forslag nr. 3, 4 og 6–8) og forenkling av dokumentasjonskrav (forslag nr. 6). Når det gjelder forslag nr. 9 og 10 om barnehageansattes kompetanse om funksjonsvariasjon og tverrfaglig kompetanse i skolen, viser statsråden til kompetanseløftet, hvor nettopp god tverrfaglig kompetanse i barnehage, skole og tjenestene, og samarbeidet mellom disse, står sentralt. Det er iverksatt flere statlige tiltak knyttet til universell utforming av eksisterende bygg (forslag nr. 11), herunder har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) et pågående arbeid med å kartlegge situasjonen i grunnskolene.

Flertallet er enig i behovet for god dialog mellom Bufdir og KS om veiledning av barnehage- og skoleeiere om plikten til universell utforming av barnehage- og skolebygg. Mange kommuner og fylkeskommuner har gjort et stort arbeid for å ferdigstille kravene til universell utforming. Det er viktig å skaffe en oversikt over gjenstående arbeid, slik at resterende arbeid kan prioriteres og ferdigstilles.

Flertallet ser viktigheten av at aktivitetsplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven bidrar til å sikre likeverdige tjenester til alle. Behov for oppsøkende virksomhet (forslag nr. 13) må vurderes ut fra brukerens helhetlige behov, og sosialtjenesteloven §§ 12 og 17 og NAV-loven § 15 åpner for hjemmebesøk der dette er hensiktsmessig. Regjeringen påpeker at det er viktig å opprettholde gode og trygge avlastningsordninger også i situasjoner med covid-19 (forslag nr. 14). Dette behovet er hensyntatt i revidert nasjonalbudsjett, hvor det ble vedtatt en avlastnings- og aktivitetspakke til barn med behov for sammensatte tjenester.

Flertallet er gjort kjent med at regjeringen innen kort tid vil sende et forslag om harmonisering og styrking av lovbestemmelsene om samarbeid for barn og unge i sektorlovene på høring. Dette vil innebære et lovforslag om en barnekoordinatorordning for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, som har behov for langvarige eller sammensatte tjenester.

Flertallet er opptatt av at det skal legges til rette for at familier med særlige omsorgsbehov får nødvendig bistand.

Forslag 1

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, bemerker at Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet er i ferd med å utrede ulike tilbud til gravide som får vite at fosteret har sykdom eller kromosomavvik. Helse- og omsorgsdepartementet er i ferd med å kartlegge husvikartjenester i kommunene, som vil danne utgangspunkt for det videre arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til skriftlig innspill fra FO om at det mangler ordninger som sikrer familier med alvorlige syke og/eller funksjonshemmede barn, familier med tvillinger og flerlinger, alvorlig sykdom hos foreldre mv., praktisk bistand og hjelp i hjemmet i kortere eller lengre perioder.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter innspill om at det er behov for en lovfesting av rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for flere tiltak for å gjøre hverdagen enklere for flerlingfamilier og familier som har barn med alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse. Et samfunn med plass for alle er et samfunn hvor hver familie som trenger noe ekstra for å være trygge og ivaretatt, får den hjelpen som trengs, når de trenger det.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forenkle og styrke rettighetene til barnefamiliene, herunder utvikle ordningen med familievikar for småbarnsforeldre som har særlig behov for bistand i akutte og spesielle situasjoner.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet har lenge understreket behovet for og viktigheten av at kommunene kan tilby familievikar til familier med særlige behov for bistand i akutte og spesielle situasjoner. Senterpartiet foreslo en lovfestet plikt for kommunene til å tilby slik familievikar i Innst. 216 S (2018–2019) til Representantforslag 50 S (2018–2019) om tiltak for familier med store pleie- og omsorgsbehov. Dette medlem er generelt reservert til å endre lover slik at det gis en lovfestet rett til å tilby bestemte tjenester til enkeltpersoner. Bakgrunnen for dette er selvsagt at det er det enkelte kommunestyre som er best i stand til å prioritere omfanget av og kvaliteten på kommunale helse- og sosialytelser innenfor de budsjettrammer som kommunene er pålagt å holde fra Stortinget. Familievikar er et fleksibelt og viktig omsorgstilbud for familier med særlige omsorgsutfordringer. Hva som er særlige omsorgsutfordringer, må imidlertid bestandig være et skjønsspørsmål som kommunens politiske og administrative ledelse må ta stilling til. Dette medlem vil understreke at Senterpartiets tillitsreform i offentlig sektor baserer seg på at tjenestene utføres av offentlig ansatte og at disse fagfolkene har større myndighet til og ansvar for å prioritere de viktigste oppgavene som må løses daglig innenfor det oppdraget som overordnede har gitt til førstelinjen i tjenestene.

Dette medlem tilrår realiteten i Sosialistisk Venstrepartis forslag med den endring at det er en kommunal plikt og ikke en lovfestet rett.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en kommunal plikt til å tilby familievikar til familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.»

Forslag 2

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det allerede følger av pasient- og brukerrettighetsloven at den enkeltes behov er avgjørende for tilbud av helse- og omsorgstjenester. Regjerin-

gen har sendt et forslag om harmonisering og styrking av lovbestemmelsene om samarbeid for barn og unge i sektorlovene på høring. Forslaget skal bidra til å sikre mer helhetlige og koordinerte tjenester, herunder lovfesting av en barnekoordinatorordning for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne. I høringsnotatet har regjeringen varslet at de ønsker å foreslå en lovfestet rett til barnekoordinator for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti presiserer viktigheten av rett til veiledning og oppfølging for foreldre som har barn med medfødte tilstander, skader og sykdommer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som gir alle foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, rett til tett oppfølging og veiledning. Foreldre som får barn med sykdom, skade eller annen medfødt tilstand som krever oppfølging, må ha lovfestet rett til opplæring og oppfølging før fødsel.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er varme tilhengere av at foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, gis rett til tett oppfølging og veiledning. Dette gjelder både før og etter fødsel. Disse medlemmer vil påpeke at foreldre som er i en slik krevende livssituasjon, må ha rett til faglig god bistand. Derfor støtter disse medlemmer forslag om å lovfeste en slik rett til foreldre.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre oppdatert og balansert informasjon til familier som får beskjed om at barnet de venter, har trisomi 21 eller andre sykdommer eller funksjonsnedsettelse.»

Forslag 3

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, deler forslagsstillernes syn på at familier med barn med nedsatt funksjonsevne bør sikres rask og effektiv bistand for å få tilpasset boligen til sin nye livssituasjon. Flertallet viser til at tilpasning av bolig kan være en krevende prosess hvor man må manøvrere mellom ulike stønadsordninger som er hjemlet i ulike regel-

verk. Tilrettelegging av bolig forutsetter en søknadsprosess, kartlegging av behov og vurdering av om vilkårene for ytelsen eller tjenesten er oppfylt. Flertallet viser til at dette er en prosess som ikke kan unngås, og det vil i tillegg gå noe tid fra positivt vedtak til boligen er ferdig tilpasset. Flertallet bemerker at statsråden stiller seg tvilende til hvorvidt en lovendring i folketrygdloven vil føre til raskere gjennomføring av tiltakene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker at en bolig som er tilpasset den enkelte person eller familie, er en forutsetning for å kunne leve trygge og gode liv. Disse medlemmer understreker at den økonomiske bistanden må raskt på plass for å kunne gjennomføre de nødvendige tilpassningene av bolig.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som sikrer at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne, har rett til rask og effektiv økonomisk støtte for å kunne tilpasse boligen til deres nye livssituasjon.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener tilpassede boliger er viktig for familieomsorgen og også et samfunnsøkonomisk godt tiltak. Husbankens regler er nøkkelen til å realisere dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til sitt forslag om dette i Innst. 216 S (2018–2019).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn likelydende forslag som i Innst. 216 S (2018–2019):

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Husbankens ordninger for tilskudd og lån til tilpasning av bolig for familier med store omsorgsbehov, i større grad enn i dag, må tilpasses familiens økonomiske situasjon, både når det gjelder størrelsen på tilskudd og lån og betingelsene for tilbakebetaling av lånene.»

Forslag 4

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ser viktigheten av at kommunene og spesialisthelsetjenesten samarbeider på en hensiktsmessig måte. Flertallet viser til Nasjonal helse- og sykehus-

plan 2020–2023, hvor samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten er et av hovedtemaene. Flere av tiltakene som inngår i denne planen, vil kunne bidra til enda bedre samarbeid og mer tilpassede tjenester.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at forslaget om å «kartlegge» samarbeidet mellom kommune og spesialisthelsetjeneste er for upresist. Disse medlemmer er enige i intensjonen i forslaget og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag jf. tidligere forslag i Innst. 255 S (2019–2020) til Nasjonal helse- og sykehusplan:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at de lovfestede samarbeidsavtalene mellom helseforetak og kommuner omfatter tjenester til barn og unge, personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer, skrøpelige eldre og personer med flere kroniske lidelser.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker behovet for å etablere gode rutiner for samarbeid med foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov allerede før fødsel.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten og fremme de nødvendige forslag for å sørge for rutiner som sikrer et samarbeid med foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov før eller rett etter fødsel.»

Forslag 5

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til regjeringens høringsnotat av 30. juni 2020, hvor det blant annet foreslås lovfesting av en egen barnekoordinatorordning for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne. I tillegg blir det foreslått å rettighetsfeste gjeldende koordinatorordning i pasient- og brukerrettighetsloven.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til innspill fra FO og FFO om at det er et kommunalt ansvar å veilede familier og enkeltpersoner med behov for støtte og tjenester, og at koordinatorfunksjonen er en viktig rettighet. Disse medlemmer viser til rettighetsutvalgets kartlegging, som har dokumentert mangelfull koordinering og dårlig samarbeid i velferdstjenestene til personer med utviklingshemning. Disse medlemmer viser til at det i samme innspill fremkommer av tilsyn og informasjon fra brukerorganisasjoner at tjenesten ikke fungerer tilfredsstillende. FOs innspill pe-

ker på ordningen med rettighetskoordinator som skal gi informasjon om rettigheter, råd og veiledning, samt bistå med praktisk hjelp og bistand, for å sikre at tjenestemottakere får oppfylt sine rettigheter, og at det bør utarbeides en veileder i sammenheng med dette.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre foreldre rett og kommunene plikt til å stille opp med en fast kontaktperson/koordinator/rettighetskoordinator så tidlig som overhodet mulig, som skal bidra med veiledning i systemet, eventuelle søknader og praktisk og menneskelig støtte.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en veileder som tydeliggjør rettighetskoordinators ansvar, blant annet tilbud om ambulante tjenester til de som trenger det.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at plikt til å tilby koordinator for personer med behov for langvarige og koordinerte tjenester allerede er nedfelt i både spesialisthelsetjenesteloven (§ 2-5a) og lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (§ 7-2). Regjeringen har også sendt på høring forslag om å innføre rett til barnekoordinator for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne. I tillegg blir det foreslått å rettighetsfeste gjeldende koordinatorordning i pasient- og brukerrettighetsloven, med høringsfrist 1. november 2020.

Dette medlem er positiv til de forslag som regjeringen har sendt på høring, men vil avvente høringssvarene. Dette medlem ber om at regjeringen raskt oppsummerer høringssvarene og snarest legger frem en sak om eventuelle lovendringer for Stortinget.

Forslag 6

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at familier i størst mulig grad skal unngå unødig lange søknadsprosesser når de trenger bistand. Regjeringen har tidligere arbeidet med å forankre et arbeid med å forenkle prosessen rundt søknad, kartlegging og dokumentasjon av behov. Flertallet viser til at familier som trenger bistand, har ulike behov og også ulike rettigheter. Samvalgsprosesser er bare meningsfullt i situasjoner hvor det er flere alternative muligheter. Dersom en familie kan velge mellom å motta en ytelse eller ikke, og dette ikke påvirker andre rettigheter eller muligheter, er samvalg av mindre interesse. Flertallet viser videre til at søknadsprosesser ikke kan unngås, men at det må legges til rette for at prosessen kan skje på en effektiv måte og i samarbeid med søker. Flertallet viser til at det viktigste er at familiene

får god informasjon om at de kan ha rett til en ytelse, og om hvordan de går frem dersom de ønsker den.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at mulighetene til å etablere seg og til å kunne ivareta sine nærmeste henger sammen med samfunnets tilrettelegging. Mange som har store og tunge omsorgsoppgaver innad i familien, slik som syke barn eller syke foreldre, får for lite og dårlig koordinert hjelp fra det offentlige. Disse medlemmer påpeker at kommune og stat må samarbeide raskt og ubyråkratisk for å sikre at familier med store omsorgsbehov og alvorlig syke barn får nødvendig bistand.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at familier som trenger bistand, skal slippe vanskelige søknadsprosesser, og at de i stedet skal bli invitert inn i samvalgsprosesser basert på at myndighetene har tillit til at foreldrene kjenner familiens situasjon best.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet er positiv til at foreldre inviteres til såkalte samvalgsprosesser, hvor deres mening kan fremføres og tas hensyn til. Dette må føre til at familien slipper vanskelige søknadsprosesser overfor Nav, spesialisthelsetjenesten, rehabiliteringsbistand, skole, barnehage, med mer.

Forslag 7

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at pasient- og brukerrettighetsloven samt helse- og omsorgstjenesteloven i utgangspunktet er diagnosenøytralt utformet. Hjelpenebehovet skal derfor være avgjørende for hvilket tjenestetilbud man mottar. Flertallet har tillit til at fagpersoner ute i tjenestene jobber for å forvalte regelverket på en god måte, slik at pasientenes helsetjeneste skapes i god samhandling med den enkelte bruker.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet deler intensjonen i forslaget, men temaet må utredes før det fremmes lovforslag om endringer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlige behov og familiens ønsker legges til grunn.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig å kartlegge hvorvidt det er diagnoser eller familiens helhetlige behov og ønsker som legges til grunn ved behov for tjenester fra kommune og helsevesen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen undersøke om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlig behov og familiens ønsker legges til grunn. Stortinget ber også regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at en mye mer helhetlig forståelse legges til grunn.»

Forslag 8

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at tildeling av tjenester samt omfang og nivå vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Flertallet viser til at pasient- og brukerrettighetsloven samt helse- og omsorgstjenesteloven i utgangspunktet er diagnosenøytralt utformet, og at hjelpebehovet derfor skal være avgjørende for hvilket tjenestetilbud man mottar. Fagfolkene ute i tjenestene jobber hver dag for å forvalte regelverket på en god måte, og slik skapes pasientenes helsetjeneste.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker viktigheten av rask bistand og oppfølging, og at lang ventetid medfører at familier ikke får den hjelpen de har behov for, når de har behov for den.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utredning med funksjonskartlegging og eventuell diagnostisering må være tilgjengelig uten lang ventetid.»

Forslag 9

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO, som skal bidra til at alle kommuner skal ha tilstrekkelig kompetanse til å kunne forebygge, fange opp og inkludere alle. Her ble det varslet et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis for kommuner og fylkeskommuner. Kompetanseløftet skal bidra til at alle kommuner og fylkeskommuner skal ha tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til FO sitt innspill om at alle brukergrupper skal få oppfylt sine rettigheter, og at kompetansekrav er nødvendig for å sikre forsvarlige tjenester. En kartlegging utført av FO viser at under en tredjedel av ansatte i tjenestene har universitets-/høgskoleutdanning, og at bare 10,7 pst. har vernepleierutdanning. Dette understreker viktigheten av kompetanseutvikling, slik at oppgaver knyttet til kartlegging, vurdering, oppfølging og behandling av personer med utviklingshemming og personer med andre funksjonsnedsettelse kan ivaretas.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre kompetanseutvikling slik at barnehagene har grunnleggende kompetanse på funksjonsvariasjon.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at forslaget realiteter må ivaretas i ordinær utdanning, og at barnehagepersonell gis mulighet til etterutdanning dersom en får barn i barnehagen som krever spesiell kompetanse. Samtidig er det viktig at barnehagene har tilgang på tverrfaglig kompetanse fra kommunen eller statlige institusjoner. Dette medlem tilrår ikke forslaget.

Forslag 10

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til sine merknader under Forslag 9 over.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at skolene har tverrfaglig kompetanse, for å sørge for mer helhetlig oppfølging av elevene.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener forslaget realiteter om grunnleggende kompetanse må ivaretas i dagens utdanning. Videre må skoler ha tilgang til tverrfaglig kompetanse fra kommunen eller statlige institusjoner. Dette medlem tilrår ikke forslaget.

Forslag 11

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, støtter intensjonen bak forslaget om at nærskolene skal være tilpasset slik at alle kan gå der, uavhengig av om man er funksjonsfrisk eller ei. Det vises til Stortingets behandling av Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barneha-

ge, skole og SFO, jf. Innst. 188 S (2019–2020). Plan- og bygningsloven stiller krav om universell utforming av nybygg og rehabilitering av barnehager og skoler. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet arbeider med kartlegging av grunnskolene, slik at kommunene skal kunne planlegge oppgradering av eksisterende bygg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Stortingets behandling av Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Disse medlemmer viser til felles merknad fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti om universell utforming av skolebygg i Innst. 188 S (2019–2020):

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til målet regjeringen Stoltenberg II hadde om et universelt utformet Norge innen 2025, som ble fjernet av regjeringen Solberg. Manglende universell utforming er en betydelig utfordring og skaper unødige barrierer som virker begrensende for manges deltakelse i utdanning og fritidsaktiviteter.

Disse medlemmer viser til at de funksjonshemmedes organisasjoner er samstemte i at det haster å legge en plan for gjennomføring av universell utforming av skolebygg, noe som er nødvendig for å sikre barns rett til å gå på nærskolen. De viser til at 80 pst. av grunnskolene har svært mangelfull tilgjengelighet. Disse medlemmer viser til FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD), der tilgang til skolebygg er en av forpliktelsene. FN-komiteen for CRPD har påpekt at skolene må bli universelt utformet, med tidsfrister og øremerkede midler (FN-merknad 7. mai 2019). Det foreligger en nasjonal plan for å oppgradere skolebygg med uteområder, kalt 'Veikart. Universelt utformet nærskole 2030'. Målet er at alle barn skal gå på sin nærskole innen 2030, og dette er et viktig inkluderings- og likestillingstiltak.»

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett, der det foreslås å gjenopprette rentekompenasjonsordningen, som vil la kommuner ruste opp og universelt utforme skoler, barnehager og svømmeanlegg for 5 mrd. kroner i 2020.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget stiller seg bak målet om at alle barn skal kunne gå på sin nærskole innen 2030, og ber regjeringen legge frem en plan for Stortinget for hvordan en med konkrete virkemidler skal følge opp 'Veikart. Universelt utformet nærskole 2030'.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette 'Veikart. Universelt utformet nærskole 2030', slik at alle skoler er åpne for alle elevene.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener universelt utformet nærskole er det viktigste tiltaket som må prioriteres for å gi funksjonshemmede tilgang til offentlige anlegg.

Forslag 12

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, bemerker at forslagsstillerne ikke har kommet nærmere inn på hva slags tilbud regjeringen bør vurdere. Flertallet viser videre til strategien «Et samfunn for alle», for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse (2020–2030), som regjeringen la frem 19. desember 2018, som skal bidra til en bedre samordning og helhetlig innsats for å nå regjeringens mål om likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Det følger av strategien at regjeringens mål i helse- og omsorgspolitikken er at alle skal ha et likeverdig tilbud av helsetjenester. Alle innbyggere skal ha tilgang til likeverdige helse- og omsorgstjenester av god kvalitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker at å ha en søster eller bror med funksjonsnedsettelse kan være krevende, men kan gi både positive og negative erfaringer. Disse medlemmer understreker viktigheten av kunnskap for å forhindre misforståelser eller at søsken blir gående med følelser som det kan være krevende å håndtere alene. Søsken som lever i familier hvor det er spesielle behov og særskilte påkjenninger, kan ha behov for ekstra oppfølging og støtte.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen samle kunnskap og bygge opp et helhetlig tilbud for søsken i familier der et barn eksempelvis har alvorlige funksjonsnedsettelse.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener forslagets realiteter er ivaretatt gjennom andre forslag, og tilrår derfor ikke forslaget.

Forslag 13

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener det fremstår lite hensiktsmessig å innføre nye krav til veiledning hjemme hos brukere av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester uten en nærmere identifisering av hvilke veiledningstjenester som eventuelt ikke fungerer hensiktsmessig i dag. Flertallet forutsetter at regelverket i sosialtjenesteloven og NAV-loven etterleves, og at Nav-kontorene tilstreber å oppfylle intensjonene med regelverket. Flertallet er enig i at enkelte brukere kan ha utfordringer med å benytte seg av Nav-kontorets tjenester, og at oppsøkende virksomhet i enkelte tilfeller kan være eneste mulighet.

Samtidig ser flertallet at behovet for assistanse kan komme i konflikt med manglende ønske om innblanding. I henhold til sosialtjenesteloven § 17 har Nav allerede veiledningsplikt som innebærer oppsøkende virksomhet i tilfeller der dette anses nødvendig. Flertallet viser til at digitalisering av informasjon og søknadsprosesser også vil kunne medvirke til at man i mindre grad enn tidligere må oppsøke et Nav-kontor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av at familier får den oppfølgingen og veiledningen de trenger der de bor, og der hvor familien skal fungere sammen. Disse medlemmer påpeker at oppmøte på et kontor kan oppleves som en ekstra belastning for en familie med hjelpebehov.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov skal kunne få veiledningen de trenger hjemme av ambulante tjenester, i stedet for å måtte møte på et kontor.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet ser behovet for slik veiledning hjemme når det gjelder statlige spesialisthelsetjenester. Dette vil bety en ny praksis for disse tjenestene, og må derfor fremgå av rundskriv.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede ny praksis som betyr veiledning i familiens hjem, i stedet for på spesialisthelsetjenestens kontor, når det er store geografiske avstander. Dette gjelder for veiledning av familier som har barn med alvorlige funksjonsnedsettelse.»

Forslag 14

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er enig i at alle som trenger helse- og omsorgstjenester, skal få dette, også under en pandemisituasjon. Stortinget har derfor bevilget 75 mill. kroner til avlastnings- og aktivitetstilbud til barn med behov for sammensatte tjenester, som en del av tiltakspakken for sårbare barn og unge. I tillegg er det bevilget tiltakspakke til frivillige organisasjoner som ledd i arbeidet mot sosial isolasjon som følge av smitteverntiltak.

Flertallet er enig i flere av intensjonene og målene med forslagene, men viser til regjeringens pågående arbeid som omhandler de samme problemstillingene. Flertallet stiller seg derfor ikke bak forslagsstillerens forslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti stiller seg

positive til at det er vedtatt en avlastnings- og aktivitetspakke til barn med behov for sammensatte tjenester i revidert nasjonalbudsjett. Samtidig er det nødvendig å få oversikt over avlastningsordningene i kommunen og sikre at familienes grunnleggende rettigheter følges opp og tilpasses de som har behov for det. Disse medlemmer viser til at dagens lovverk gir enhver kommune plikt til å vurdere hjelp til familier som har spesielle behov, men at dette ikke fungerer godt nok i praksis.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge situasjonen for avlastningsordninger for foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov, og legge frem forslag som tydeliggjør at fleksible og trygge avlastningsordninger er en grunnleggende del av familienes rettigheter, som kommunene må sikre at opprettholdes, også i tider som denne med covid-19-pandemi.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener forslaget er for upresist og har en henvisning til Covid-19-pandemien som for alle offentlige tiltak har ført til innskrenkninger. Dette medlem støtter ikke forslaget.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn et alternativt forslag, som er likelydende med forslag som Senterpartiet fremmet sammen med Sosialistisk Venstreparti i Innst. 155 S (2019–2020) til Representantforslag 181S (2018–2019) fra Senterpartiet om en ny og moderne pårørendepolitikk:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle hjemmeboende brukere/pasienter med særlige omsorgsbehov og deres pårørende får tilbud om en samarbeidsavtale som kan sørge for et forutsigbart samarbeid og dialog med helsetjenesten, som ivaretar pårørendes behov for og rettigheter til avlastning, opplæring, fridager, veiledning og tiltak for å ivareta egen helse, og lignende.»

Andre forslag

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende tilleggsforslag for å gi større trygghet for familier med store omsorgsbehov og familier med barn som har alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en nasjonal opptrappingsplan for utbygging av aktivitetsordninger og korttidsopphold, også for å sikre avlastning og trygghet for de pårørende til barn med spesielle omsorgsbehov.»

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om å bedre pårørende til barn med spesielle om-

sorgsbehovs permisjonsmuligheter i arbeidslivet for å sikre likestilling og muligheten til å kombinere arbeid og omsorg, jf. Kaasa-utvalgets forslag.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som gir alle foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, rett til tett oppfølging og veiledning. Foreldre som får barn med sykdom, skade eller annen medfødt tilstand som krever oppfølging, må ha lovfestet rett til opplæring og oppfølging før fødsel.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at Husbankens ordninger for tilskudd og lån til tilpasning av bolig for familier med store omsorgsbehov, i større grad enn i dag, må tilpasses familiens økonomiske situasjon, både når det gjelder størrelsen på tilskudd og lån og betingelsene for tilbakebetaling av lånene.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at familier som trenger bistand, skal slippe vanskelige søknadsprosesser, og at de i stedet skal bli invitert inn i samvalgprosesser basert på at myndighetene har tillit til at foreldrene kjenner familiens situasjon best.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utredning med funksjonskartlegging og eventuell diagnostisering må være tilgjengelig uten lang ventetid.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sørge for en nasjonal opptrappingsplan for utbygging av aktivitetsordninger og korttidsopphold, også for å sikre avlastning og trygghet for de pårørende til barn med spesielle omsorgsbehov.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om å bedre pårørende til barn med spesielle omsorgsbehovs permisjonsmuligheter i arbeidslivet for å sikre likestilling og muligheten til å kombinere arbeid og omsorg, jf. Kaasa-utvalgets forslag.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:*Forslag 7*

Stortinget ber regjeringen sikre oppdatert og balansert informasjon til familier som får beskjed om at barnet de venter, har trisomi 21 eller andre sykdommer eller funksjonsnedsettelse.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sørge for at de lovfestede samarbeidsavtalene mellom helseforetak og kommuner omfatter tjenester til barn og unge, personer med alvorlige psykiske lidelser og rusproblemer, skrøpelige eldre og personer med flere kroniske lidelser.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen utrede om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlige behov og familiens ønsker legges til grunn.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 10*

Stortinget ber regjeringen sikre foreldre rett og kommunene plikt til å stille opp med en fast kontaktperson/koordinator/rettighetskoordinator så tidlig som overhodet mulig, som skal bidra med veiledning i systemet, eventuelle søknader og praktisk og menneskelig støtte.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen utarbeide en veileder som tydeliggjør rettighetskoordinators ansvar, blant annet tilbud om ambulante tjenester til de som trenger det.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sikre kompetanseutvikling slik at barnehagene har grunnleggende kompetanse på funksjonsvariasjon.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen sikre at skolene har tverrfaglig kompetanse, for å sørge for mer helhetlig oppfølging av elevene.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen samle kunnskap og bygge opp et helhetlig tilbud for søsken i familier der et barn eksempelvis har alvorlige funksjonsnedsettelse.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen sikre at foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov skal kunne få veiledning

gen de trenger hjemme av ambulante tjenester, i stedet for å måtte møte på et kontor.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen kartlegge situasjonen for avlastningsordninger for foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov, og legge frem forslag som tydeliggjør at fleksible og trygge avlastningsordninger er en grunnleggende del av familienes rettigheter, som kommunene må sikre at opprettholdes, også i tider som denne med koronapandemi.

Forslag fra Arbeiderpartiet:*Forslag 17*

Stortinget ber regjeringen forenkle og styrke rettighetene til barnefamiliene, herunder utvikle ordningen med familievikar for småbarnsforeldre som har særlig behov for bistand i akutte og spesielle situasjoner.

Forslag 18

Stortinget stiller seg bak målet om at alle barn skal kunne gå på sin nærscole innen 2030, og ber regjeringen legge frem en plan for Stortinget for hvordan en med konkrete virkemidler skal følge opp «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030».

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 19*

Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som sikrer at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne, har rett til rask og effektiv økonomisk støtte for å kunne tilpasse boligen til deres nye livssituasjon.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen iverksette «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030», slik at alle skoler er åpne for alle elevene.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 21*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en kommunal plikt til å tilby familievikar til familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen utrede ny praksis som betyr veiledning i familiens hjem, i stedet for på spesialisthelsetjenestens kontor, når det er store geografiske avstander. Dette gjelder for veiledning av familier som har barn med alvorlige funksjonsnedsettelse.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen sikre at alle hjemmeboende brukere/pasienter med særlige omsorgsbehov og deres pårørende får tilbud om en samarbeidsavtale som kan sørge for et forutsigbart samarbeid og dialog med helsetjenesten, som ivaretar pårørendes behov for og rettigheter til avlastning, opplæring, fridager, veiledning og tiltak for å ivareta egen helse, og lignende.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 24*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen kartlegge samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten og fremme de nødvendige forslag for å sørge for rutiner som sikrer et samarbeid med foreldre til barn med spesielle omsorgsbehov før eller rett etter fødsel.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen undersøke om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlig behov og familienes ønsker legges til grunn. Stortinget ber også regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at en mye mer helhetlig forståelse legges til grunn.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:117 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Karin Andersen, Solfrid Lerbrekk, Camilla Sørensen Eidsvold, Arne Nævra, Kari Elisabeth Kaski og Katrine Boel Gregussen om sterkere rettigheter og trygghet for familier med store omsorgsbehov og familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 22. oktober 2020

Erlend Wiborg

leder

Torill Selsvold Nyborg

ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets president
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/2934-

25. juni 2020

Dokument 8:117 S (2019-2020) - Sterkere rettigheter og trygghet familier med store omsorgsbehov og familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse

Jeg viser til Stortingets henvendelse av 18. mai 2020 hvor arbeids- og sosialkomiteen ber om en uttalelse fra Arbeids- og sosialministeren om representantforslaget, som jeg er bedt om å besvare. Representantene fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.
2. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som gir alle foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, rett til tett oppfølging og veiledning. Foreldre som får barn med sykdom, skade eller annen medfødt tilstand som krever oppfølging, må ha lovfestet rett til opplæring og oppfølging før fødsel.
3. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som sikrer at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne, rett til rask og effektiv økonomisk støtte for å kunne tilpasse boligen til deres nye livssituasjon.
4. Stortinget ber regjeringen kartlegge samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten, og fremme de nødvendige forslag for å sørge for rutiner som sikrer at samarbeid med foreldre med spesielle omsorgsbehov før eller rett etter fødsel.
5. Stortinget ber regjeringen sikre foreldre rett, og kommunene plikt, til å stille opp med en fast kontaktperson/koordinator så tidlig som overhodet mulig, som skal bidra med veiledning i systemet, eventuelle søknader og praktisk og menneskelig støtte.

6. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at familier som trenger bistand skal slippe vanskelige søknadsprosesser, og at de i stedet skal bli invitert inn i samvalgsprosesser basert på at myndighetene har tillit til at foreldrene kjenner familiens situasjon best.
7. Stortinget ber regjeringen undersøke om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlig behov og familienes ønsker legges til grunn. Stortinget ber også regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at en mye mer helhetlig forståelse legges til grunn.
8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utredning med funksjonskartlegging og eventuell diagnostisering må være tilgjengelig uten lang ventetid.
9. Stortinget ber regjeringen sikre kompetanseutvikling slik at barnehagene har grunnleggende kompetanse på funksjonsvariasjon.
10. Stortinget ber regjeringen sikre at skolene har tverrfaglig kompetanse, for å sørge for mer helhetlig oppfølging av elevene.
11. Stortinget ber regjeringen iverksette Veikart. Universelt utformet nærscole 2030, sånn at alle skoler er åpne for alle elevene.
12. Stortinget ber regjeringen samle kunnskap og bygge opp et helhetlig tilbud for søsken i familier der et barn eksempelvis har alvorlige funksjonsnedsettelse.
13. Stortinget ber regjeringen sikre at foreldre skal kunne få veiledningen de trenger hjemme av ambulante tjenester, i stedet for å måtte møte på et kontor.
14. Stortinget ber regjeringen kartlegge situasjonen for avlastningsordninger for foreldrene, og legge frem forslag som tydeliggjør at fleksible og trygge avlastningsordninger er en grunnleggende del av familienes rettigheter, som kommunene må sikre at opprettholdes, også i tider som denne med korona-pandemi.

Svar:

Regjeringen har i Granavolden-plattformen varslet fremleggelse av en Likeverdsreform, som har som formål å gjøre livet og hverdagen enklere for barn og familier som har eller venter barn med behov for sammensatte tjenester. Et sentralt mål med likeverdsreformen er at barn og familier med barn med behov for sammensatte tjenester skal motta sammenhengende og gode tjenester, og at pårørende skal oppleve ivaretagelse og inkludering. Videre har vi i Granavolden-plattformen listet opp 26 tiltak som skal utredes eller følges opp i reformen. Flere av forslagene til forslagsstillerne er identiske eller innholdsmessig like med punktene i Granavolden, og er forslag Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet er i ferd med å utrede, som familievikar, tilbud til gravide som får vite at fosteret har sykdom eller kromosomavvik, koordinator- og samhandlingstiltak, forenkling av dokumentasjonskrav mv.

For eksempel har Helse- og omsorgsdepartementet nylig utlyst et oppdrag om å kartlegge husvikartjenester i kommunene i dag. Kommunene står fritt til å tilby tjenester på den måten de ønsker, forutsatt at de oppfyller sitt ansvar etter loven. Departementet er kjent med at noen kommuner tilbyr husvikartjenester i dag – også kalt familievikar. Kartleggingen vil danne utgangspunkt for regjeringens videre arbeid på området.

Dialog og samarbeid mellom de som mottar og de som yter tjenester er en forutsetning for gode og riktige tjenester. Hvor tett dialog og samarbeid som er ønsket av tjenestemottaker vil variere, og lover og forskrifter som regulerer ulike tjenester må være tilstrekkelig fleksible.

Foreldre til barn med behov for sammensatte tjenester opplever at de bruker mye tid på å dokumentere behovet for og retten til tjenester og ytelser fra det offentlige. Manglende samordning fra myndighetenes side og mangel på forståelse hos foreldre for hvorfor dokumentasjonen er nødvendig kan forsterke denne opplevelsen. Regjeringen er klar over dette, og arbeid med forenklinger og forbedringer skjer innenfor rammen av likeverdsreformen.

Når innbyggere mottar ytelser eller tjenester fra det offentlige, må myndighetene kunne forsikre seg om at dette er ytelser og tjenester den enkelte faktisk har krav på. Dette er også avgjørende for ordningenes legitimitet. Svindel og misbruk skal forebygges i den grad det er mulig. Søknadsprosesser og undersøkelse av vilkår for en ytelse eller tjeneste er dermed ikke til å unngå.

På arbeids- og velferdsforvaltningens område ses forslaget om samvalgsprosesser i sammenheng med regjeringens plan for forenkling av søknadsprosesser og dokumentasjonskrav, forankret i Granavoldenerklæringen. Familier som trenger bistand vil ha ulike behov, og også ulike rettigheter. En forutsetning for at de skal kunne delta i samsvalgsprosesser er at de har mottatt tilstrekkelig informasjon om hvilke muligheter som finnes. Samvalgsprosesser er videre bare meningsfullt i situasjoner hvor det er flere alternative muligheter. Dersom en familie kan velge mellom å motta en ytelse eller ikke, og dette ikke påvirker andre rettigheter eller muligheter, er samvalg av liten interesse. Det viktige er at familiene får god informasjon om at de kan ha rett til en ytelse og hvordan de går frem dersom de ønsker den.

Arbeids- og velferdsetaten har mange kanaler for informasjon – enten på nett, gjennom kontakttelefonen eller ved møter på Nav-kontor. Sykehussosionomer og helsestasjoner har kjennskap til dette og kan hjelpe familier med å oppsøke informasjon.

Det følger allerede klart av pasient- og brukerrettighetsloven at det er den enkeltes behov som er avgjørende for tildeling av helse- og omsorgstjenester. Loven bruker begrepet "*nødvendige helse- og omsorgstjenester*". Hva som omfattes av begrepet "*nødvendige helse- og omsorgstjenester*" er grundig drøftet i lovens forarbeider, jf. Prop. 91 L (2010-2011). Det fremgår her at det avgjørende må være den enkelte pasient eller brukers behov ut ifra en helse- og omsorgsfaglig vurdering, og at valg av tjenestetilbud, samt tidspunkt for tildeling av tjenester og omfang og nivå på tjenestetilbudet, derfor må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Både pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven er i utgangspunktet diagnosenøytralt utformet. Noen diagnoser følges ofte av kjente hjelpebehov og utfordringer, og det er både viktig og riktig at helsepersonell benytter den kunnskapen og erfaringen som finnes når de skal gjøre individuelle vurderinger i forbindelse med tjenestetildeling. Dette er ikke det samme som at en diagnose bestemmer hvilke tjenester du får eller at mangel på diagnose fører til at man ikke får den hjelpen man har behov for. Jeg har tillit til at fagpersonene ute i tjenestene jobber for å forvalte regelverket på en god måte slik at vi sammen skaper pasientens helsetjeneste.

Regjeringen tar sikte på å sende på høring 30. juni 2020 et forslag om å harmonisere og styrke lovbestemmelsene om samarbeid for barn og unge i sektorlovene, og som også vil omfatte forslag som skal bidra til å sikre mer helhetlig og koordinerte tjenester til barn og

unge. I dette høringsnotatet vil regjeringen også foreslå lovfesting av en barnekoordinatorordning for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Regjeringen støtter intensjonen om gode og brukertilpassede tjenester for familier med store omsorgsbehov. Sosialtjenesteloven regulerer fem individuelle tjenester, hvorav opplysning, råd og veiledning utgjør en av disse tjenestene. Opplysning, råd og veiledning er viktige virkemidler for å nå lovens målsetting om å bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

NAV-kontoret får primært kunnskap om innbyggernes levekår gjennom henvendelser til kontoret. Brukere av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester kan av ulike grunner ha utfordringer med å nyttiggjøre seg NAV-kontorets tjenester. Oppsøkende virksomhet kan da være en av flere hensiktsmessige metoder for å veilede om tjenestene. Oppsøkende arbeid skal imidlertid ikke drives på en måte som oppleves som ytre innblanding og virker krenkende. Veiledningsvirksomheten bør derfor tilpasses og ta hensyn til den enkelte tjenestemottakers forutsetninger og behov for tilrettelagt informasjon.

Som bakgrunn for representantforslag 117 S (2019–2020) er det blant annet anført at dagens lovverk gir kommunene en plikt til å vurdere hjelp til familier som har spesielle behov, men at virkeligheten viser at dette langt fra fungerer godt nok i praksis. Forslaget peker derimot ikke på konkrete bestemmelser i dagens regelverk som eventuelt er mangelfulle og bør endres som følge av dette. Det er heller ikke redegjort nærmere for hvilke praktiske erfaringer som ligger til grunn for forslag 13 om veiledning av ambulante tjenester. Behovet for å pålegge NAV-kontorene nye krav om ambulante veiledningstjenester fremstår derfor som uklart på sosialtjenestenes område. Herunder fremstår den praktiske gjennomføringen og kostnadene ved forslaget som lite utredet.

Eventuelle nye tiltak for å sikre at foreldre skal kunne få veiledningen de trenger hjemme av ambulante tjenester bør vurderes i lys av det ansvar som allerede påligger arbeids- og velferdsforvaltningen etter sosialtjenesteloven og arbeids- og velferdsforvaltningsloven. For det første er kommunen etter sosialtjenesteloven § 12 pålagt et ansvar for å skaffe nødvendig kunnskap om samfunnsmessige og sosiale forhold i lokalsamfunnet. Kommunen skal drive generell forebyggende virksomhet rettet mot befolkningen generelt og spesielt mot utsatte grupper for å søke å forhindre at personer havner i vanskelige livssituasjoner. Likeledes er NAV-kontorene etter NAV-loven § 15 pålagt å gi informasjon om arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester og ytelser og kontoret skal avklare brukerens helhetlige behov og utforme tjenestetilbudet i samarbeid med brukeren så langt som mulig.

Videre skal kommunen ifølge sosialtjenesteloven § 17 gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Kan kommunen ikke selv gi slik hjelp, skal den så vidt mulig sørge for at andre gjør det. Kartlegging av barn og unges behov i familier som er mottakere av økonomisk stønad til livsopphold kan være nødvendig for å gi god veiledning i den konkrete situasjonen. I tillegg til å være en individuell tjeneste, innebærer bestemmelsen i § 17 også en plikt til å gi generell informasjon ut til befolkningen og å drive oppsøkende informasjonsvirksomhet til særskilte grupper hvis det er i tråd med bestemmelsens hensikt. Avhengig av situasjonen kan NAV-kontoret også ha veiledningsplikt gjennom oppsøkende virksomhet når det antas å foreligge et slikt behov.

Regjeringen forutsetter at regelverket i sosialtjenesteloven og NAV-loven etterleves og at NAV-kontorene tilstreber å oppfylle intensjonene med regelverket. Det fremstår lite hensiktsmessig å innføre nye krav til veiledning hjemme hos brukere av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester uten en nærmere identifisering av hvilke veiledningstjenester som eventuelt ikke fungerer hensiktsmessig i dag.

Pårørende er en viktig ressurs – både for sine nære, for helse- og omsorgstjenestene og for samfunnet. Regjeringen tar sikte på å legge frem en samlet pårørendestrategi og handlingsplan i løpet av 2020. I både pårørendestrategien og Likeverdsreformen vil avlastning tematiseres. I likhet med forslagsstillerne er jeg opptatt av at alle som trenger det skal få tilgang til nødvendige helse- og omsorgstjenester, også i en situasjon med Covid-19. Mange har imidlertid opplevd stengte eller reduserte tilbud. Dette er ekstra krevende for familier med store eller særlig krevende omsorgsoppgaver. Å opprettholde gode avlastnings- og aktivitetstiltak for sårbare barn og unge og deres pårørende er ekstra viktig i en periode hvor faste tilbud som barnehage, skole og fritidsaktiviteter er redusert eller stengt. Regjeringen har derfor i revidert nasjonalbudsjett bevilget 75 mill. kroner til avlastnings- og aktivitetstilbud til barn med behov for sammensatte tjenester, som en del av tiltakspakken for sårbare barn og unge. Videre er det i Prop. 127 S (2019–2020) bevilget 75 mill. kroner til frivillige organisasjoner for å stimulere til å tenke nytt omkring aktivitet og fellesskap for personer som opplever sosial isolasjon som følge av smitteverntiltakene.

I Nasjonal helse- og sykehusplan 2020–2023 er samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten et av hovedtemaene. Flere tiltak som inngår her i planen vil kunne bidra til enda bedre samarbeid og tilpassede tjenester. Dette gjelder for eksempel innføring av 19 helsefellesskap hvor kommuner og helseforetak vil møtes som likeverdige partnere og planlegge og utvikle tjenester. Regjeringen og KS er enige om at barn og unge er blant de fire pasientgruppene helsefellesskapene skal prioritere å planlegge og utvikle tjenester til. I meldingen er det også et mål å skape det utadvendte sykehus som blant annet i større grad skal møte pasientene i hjemmet – enten ved bruk av digitale løsninger eller ambulante tjenester. I den kommunale helse- og omsorgstjenesten piloteres oppfølgingsteam. Disse teamene driver oppsøkende virksomhet i brukers eget hjem.

Strategien Et samfunn for alle – Regjeringens strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse (2020-2030), som Regjeringen la frem 19. desember 2018, skal bidra til en bedre samordnet og helhetlig innsats for å nå regjeringens mål om likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Det følger av strategien at regjeringens mål i helse – og omsorgspolitikken er at alle skal ha et likeverdig tilbud om helsetjenester. Alle innbyggere skal ha tilgang til likeverdige helse- og omsorgstjenester av god kvalitet.

FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er en bærebjelke i regjeringens likestillingsarbeid for personer med funksjonsnedsettelse. CRPD legger en menneskerettslig/relasjonell forståelse av funksjonshemming til grunn. I dette ligger at en persons eventuelle diagnose ikke skal være retningsgivende for hvorvidt personen får sine menneskerettigheter oppfylt. Kunnskap om diagnosen og de utfordringene den innebærer i samfunnet vil samtidig være viktig for å utforme effektive tiltak som sikrer like menneskerettigheter i praksis.

Retten til individuell tilrettelegging av kommunale helse- og omsorgstjenester er også presisert i likestillings- og diskrimineringsloven. Det fremgår uttrykkelig av diskrimineringslovgivningens forarbeider at diskrimineringslovgivningen legger en relasjonell forståelse av funksjonshemming til grunn. Dette gjenspeiles også i omtalen av hvordan begrepet funksjonsnedsettelse skal forstås, se blant annet Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) kapittel

9.4.8.1 side 91. Tilretteleggingen skal ta utgangspunkt i behovene til det enkelte barnet eller personen og skje i samråd med personen tilretteleggingen gjelder eller barnets foresatte.

Regjeringen arbeider nå med en stortingsmelding om utviklingshemmedes menneskerettigheter. Meldingen skal utdype og konkretisere hva det menneskerettslige grunnlaget, herunder prinsippene om selvbestemmelse, likestilling og deltakelse, fordrer på de ulike sektordepartementenes ansvarsområde når det gjelder utviklingshemmede. Meldingen skal foreslå forbedringer i bruk av statlige virkemidler som kan bidra til at utviklingshemmede får innfridd sine menneskerettigheter i praksis.

I Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO ble det varslet et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis for kommuner og fylkeskommuner. Kompetanseløftet skal bidra til at alle kommuner og fylkeskommuner skal ha tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Alle kommuner og fylkeskommuner skal:

- se det allmennpedagogiske og spesialpedagogiske tilbudet i sammenheng,
- ha kompetanse på vanlige utfordringer, men også sammensatte og relativt komplekse utfordringer
- ha samarbeidskompetanse for å kunne bygge et godt lag rundt barna og elevene
- ha kompetanse til å se når det vil være nødvendig å hente inn spesialisert kompetanse og veiledning fra Statped

Kompetanseutviklingen skal ta utgangspunkt i lokale vurderinger og kartlegging av eksisterende kompetanse og kompetansebehov. Målgruppen for kompetansetiltakene vil være ansatte i barnehager, skoler, PP-tjenesten og andre tjenester som jobber i laget rundt barna og elevene.

Kompetanseløftet starter opp høsten 2020 og skal bygges opp over fem år (2020–2024), og ses i tett sammenheng med endringene som er varslet for Statped. Innen utgangen av overgangsperioden vil kompetanseløftet utgjøre 150-200 mill. kroner årlig. Fra 2025 skal kompetanseløftet være en varig ordning som skal bidra til å utvikle og vedlikeholde kompetansen på feltet. Kompetanseløftet vil ses i sammenheng med og bygge videre på de eksisterende kompetanse- og videreutdanningsordningene vi har i dag i barnehage og skole.

Kompetanseløftet har et bredt og tverrsektorielt mål som skal bidra til god tverrfaglig kompetanse i barnehage, skole og tjenestene og et tett samarbeid mellom tjenestene i laget rundt barna og elevene, slik at barna får den hjelpen de trenger. Det er de lokale vurderingene av kompetansebehovene som skal være utgangspunktet for hvor innsatsen skal settes inn.

Regjeringen mener at det er en grunnleggende forutsetning for inkludering i barnehager og skoler at alle har lik tilgang til fellesarenaer, læremidler og andre virkemidler og det pedagogiske tilbudet. Universell utforming i barnehage og skole omfatter mange ulike forhold: bygningsmasse, uteområde, utstyr, pedagogikk og digitale læremidler og læringsressurser. Universelt utformede løsninger kjennetegnes ved at de gir gode løsninger for alle som bruker barnehagen og skolen, samtidig som de er spesielt viktig for personer med funksjonsnedsettelse, jf. Meld. St. 6 (2019-2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO og Innst 188 S (2019-2020). I Innst 188

S (2019-2020) sier en samlet komite at mange av dagens skoler og andre offentlige bygg ikke er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, og komiteen mener det hviler et stort ansvar på kommuner, fylkeskommuner og staten for å inkludere berørte brukergrupper og bidra til å følge «Veikart Universelt utformet nærscole 2030» når investeringer og rehabilitering planlegges.

Det følger av opplæringsloven at alle elever i grunnskoler og videregående skoler har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Opplæringsloven presiserer at alle grunnskoleelever har rett til å gå på nærskolen og at skolen skal innrettes slik at det blir tatt hensyn til elever som har funksjonshemminger. I tillegg har alle elever rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov.

Likestillings- og diskrimineringsloven stiller krav til universell utforming av IKT i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning. Kravene gjelder for alle nettløsninger rettet mot foreldre, barn i barnehage og elever og studenter, for eksempel nettsider, apper, læringsplattformer og digitale læremidler. Alle nye IKT-løsninger skal være universelt utformet etter gjeldende forskrift. Det samme gjelder for alle eksisterende IKT-løsninger fra 1. januar 2021.

Plan- og bygningsloven, med tilhørende forskrifter, stiller krav til universell utforming i forbindelse med planlegging og bygging av nye, og i rehabilitering av barnehager og skoler. Samtidig er det viktig å forbedre forholdene som i dag ikke er gode nok.

Det er igangsatt flere statlige tiltak som er viktig i det pågående arbeidet med universell utforming. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) arbeider med å få til en kartlegging av grunnskolene. En slik kartlegging kan være til hjelp for at kommuner kan planlegge, prioritere og beslutte oppgradering. Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å gå i dialog med Bufdir og KS om å veilede barnehage- og skoleeiere om plikten til universell utforming av barnehage- og skolebygg. Utdanningsdirektoratet og Bufdir skal også samarbeide om andre mulige tiltak for universell utforming av barnehage- og skolebygg.

Med innføring av fagfornyelsen følger økt bruk av digitale løsninger og digitale læremidler. Etterlevelsen av kravet til universell utforming av digitale løsninger er avgjørende, både når det gjelder å lage nye løsninger, men også ved skoleeiers valg mellom ulike løsninger.

Alle offentlige myndigheter har, i egenskap av å være offentlig myndighet, en plikt til å jobbe aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse og omsorgsoppgaver. Likestillings- og diskrimineringslovens aktivitetsplikt omfatter tjenesteyting og plikten skal bidra til bl.a. å sikre likeverdige tjenester til alle og til å skape et samfunn med plass til alle, slik forslagsstillerne etterlyser. Aktivitetsplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven innebærer blant annet at offentlige myndigheter, herunder departementene, direktoratene, fylkesmenn og kommunene, må skaffe kunnskap på likestillingssituasjonen i egen sektor, og der kartleggingen viser at likestillingsutfordringer foreligger må det iverksettes tiltak.

Regjeringen er enig i at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne bør sikres rask og effektiv bistand for å få tilpasset boligen til deres nye livssituasjon. Det er viktig at mennesker med behov for tilpasning av bolig får muligheten til å bo hjemme dersom de ønsker det. Ansvar for tilpasning av boliger er delt mellom flere sektorer. Det finnes låne- og tilskuddsordninger fra Husbanken, kommunen og Folketrygden som gjør at personer med funksjonsnedsettelse kan få tilpasset boligen sin.

Folketrygdloven hjemler rett til individuelle hjelpemidler og tilrettelegging. I mange tilfeller kan det imidlertid være en bedre løsning å utbedre og tilpasse boligen fremfor å låne ut og installere midlertidige hjelpemidler som trappeheis, løfteplattform og rampe. Arbeids- og velferdsetaten kan i stedet for å låne ut disse hjelpemidlene utbetale tilskudd, tilsvarende hjelpemidlets kostnad, til varig utbedring og tilrettelegging av boligen.

Kommunen har i dag et overordnet ansvar for å skaffe tilrettelagt bolig og gi innbyggerne råd om tilrettelegging av og tilskudd til tilpasning av boligen. Kommunen fungerer også som førstelinjetjeneste for NAV Hjelpemiddelsentraler, som er et ressurs- og kompetansesenter på hjelpemiddelområdet, herunder tilpasning av bolig for personer med funksjonsnedsettelse. Hjelpemiddelsentralene tilbyr kontinuerlig opplæring av kommunens personell innenfor boligområdet for å sikre brukere like rettigheter og mulighet til å påvirke løsninger.

Som det fremgår av beskrivelsen over, kan tilpasning av bolig være en krevende prosess hvor man må manøvrere mellom ulike stønadsordninger som er hjemlet i ulike regelverk og koordinere stønadsordninger som de ulike sektorene forvalter.

Det er tvilsomt at en lovendring i folketrygdloven isolert sett vil føre til at tiden fra behov oppstår til boligen står ferdig tilpasset vil gå noe særlig raskere. Søknadsprosesser, kartlegging av behov og vurdering av hvorvidt vilkår for en ytelse eller tjeneste er oppfylt kan ikke unngås. I tillegg kommer tiden fra positivt vedtak til boligen er ferdig tilpasset.

Arbeids- og velferdsetaten jobber kontinuerlig for å sikre sine brukere like rettigheter til tilpasning av sin bolig, like muligheter til å vurdere hvilke muligheter som er best for den enkelte, anledning til å medvirke i egen sak, samt at saksbehandlingen skal gjøre brukeren i stand til å vurdere sin rettsstilling for å kunne klage på hjelpemiddelsentralens faglige vurdering ved uenighet.

Regjeringen ser likevel at det kan være behov for å vurdere om dagens regelverk eller retningslinjer stiller urimelige krav til egeninnsats for brukere som er i en vanskelig situasjon, og om kravene er til hinder for at arbeidet med å tilrettelegge boligen starter tidlig nok.

Det har i flere omganger, senest i Hervikutvalgets rapport, En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring, vært foreslått å samle alle tiltak for fysisk tilrettelegging av bolig hos én og samme instans. Regjeringen omtalte utvalgets forslag i Prop. 1 S (2017-2018) for Arbeids- og sosialdepartementet og viste blant annet til at det bør "arbeides videre med sikte på å gjennomføre ansvarsendringer for ... tilrettelegging av bolig ...". Da Stortinget behandlet Prop. 1 S for 2018, ble det fattet følgende vedtak (vedtak nr. 318, 15. desember 2017): "Stortinget ber regjeringen skrinlegge planene om å overføre ansvaret for hjelpemidler fra stat til kommune." I Prop. 1 S (2018-2019) for Arbeids- og sosialdepartementet under omtalen av oppfølging av anmodningsvedtak (Del 1 Innledende del, 4 Anmodningsvedtak) ble det opplyst at videre utredning er stanset som følge av Stortingets vedtak og skrinlagt i denne omgang. Videre oppfølging på boligområdet, vurderes nå i lys av dette.

Vi er som gjennomgangen viser godt i gang med Likeverdsreformen og tilhørende arbeider. Likeverdsreformen er en omfattende reform som berører en rekke samfunnsområder. Den består av mange tiltak under flere departementer, herunder bl.a. pårørendestrategien, handlingsplanen for likestilling av mennesker, stortingsmelding om menneskerettigheter for utviklingshemmede mfl. Dette er en reform som skal rulles ut fortløpende, hvor tiltakene og satsingene ferdigstilles og presenteres på ulike tidspunkt. Det tas sikte på å presentere helheten i reformen for Stortinget våren 2021.

Med hilsen

Bent Høie